

INSTYTUT
ROZDZIĘSKIEGO

Śląska Karta Młodzieży

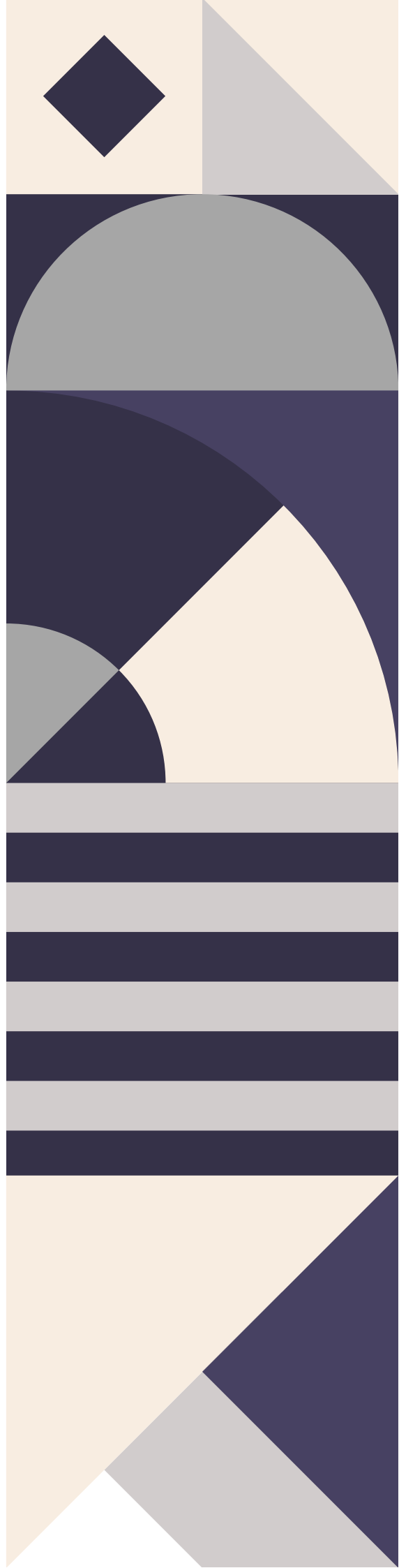
Raport z badań dotyczących
potrzeb młodych
i samorządu terytorialnego

2023

+48 533 468 276
www.rozdzienski.org

Finansowane przez
Unię Europejską

Spis treści

1. Wstęp

2. Cechy społeczno-demograficzne

- 2.1. Płeć
- 2.2. Wiek
- 2.3. Miejscowość zamieszkania
- 2.4. Poziom zadowolenia z bycia mieszkańcem swojej miejscowości

3. Poziom aktywności społecznej wśród młodych ludzi

4. Wiedza o samorządzie terytorialnym wśród młodych ludzi

- 4.1. Poziom wiedzy wśród młodzieży

5. Określenie potrzeb młodzieży w odniesieniu do miejsca zamieszkania

6. Podsumowanie

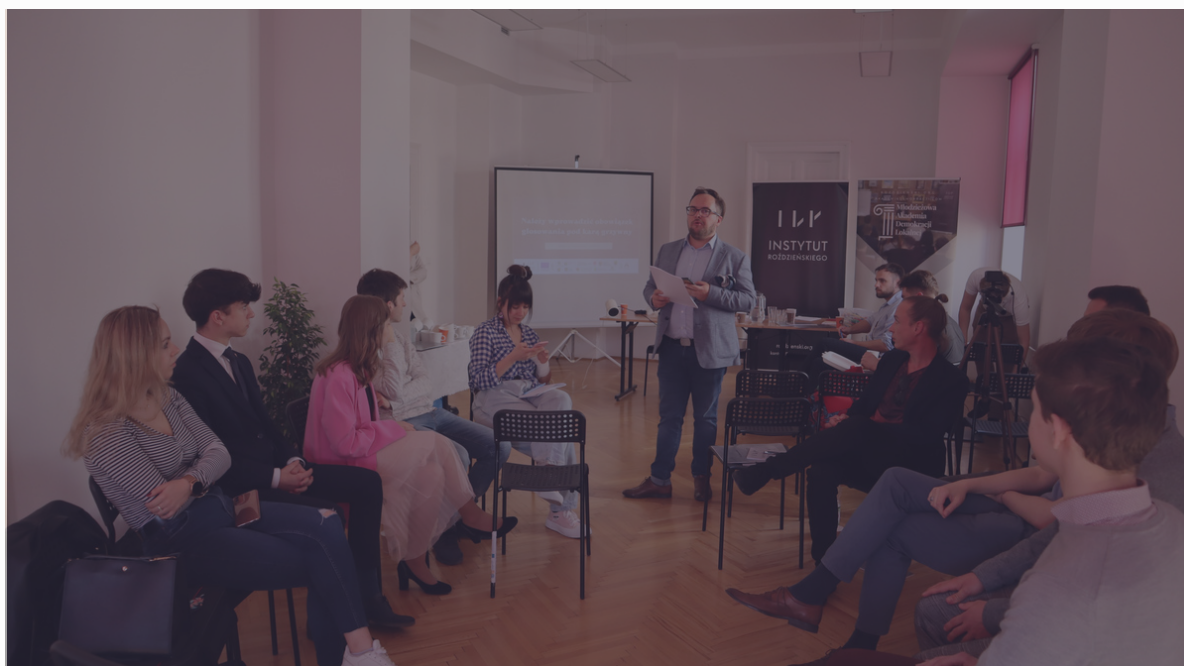
7. Załączniki

1 Wstęp

Badanie zostało przeprowadzone w terminie od listopada 2022 roku do listopada 2023 roku w ramach projektu Młodzieżowa Akademia Demokracji Lokalnej. Projekt został zorganizowany przez Instytut Różdzieńskiego i był finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Erasmus+.

Młodzieżowa Akademia Demokracji Lokalnej to projekt zainicjowany przez młodzież z Województwa Śląskiego, ukierunkowany na zgłębienie znaczenia demokracji i instytucji demokratycznych, wpisujący się w obchody Europejskiego Roku Młodzieży. Projekt odpowiadał na zapotrzebowanie ze strony śląskiej młodzieży, jak również lokalnych decydentów, odnośnie działań, które z jednej strony umożliwiłyby im wzajemne spotkanie, a z drugiej pozwoliły na wykształcenie wśród uczestników szeregu praktycznych umiejętności, stanowiących odpowiedź na realne potrzeby i problemy.

Celem badania było zebranie informacji dotyczących poziomu wiedzy młodych mieszkańców województwa śląskiego na temat funkcjonowania samorządu terytorialnego w Polsce, jak również diagnoza potrzeb młodzieży województwa śląskiego. Badanie zostało przeprowadzone na niereprezentatywnej (nie możemy uogólniać jej na całość populacji) próbie 850 młodych ludzi zamieszkujących bądź uczących się na terenie województwa śląskiego. Badanie zostało w pełni przygotowane i przeprowadzone dzięki zaangażowaniu 20 wolontariuszy, będących uczestnikami projektu Młodzieżowa Akademia Demokracji Lokalnej.

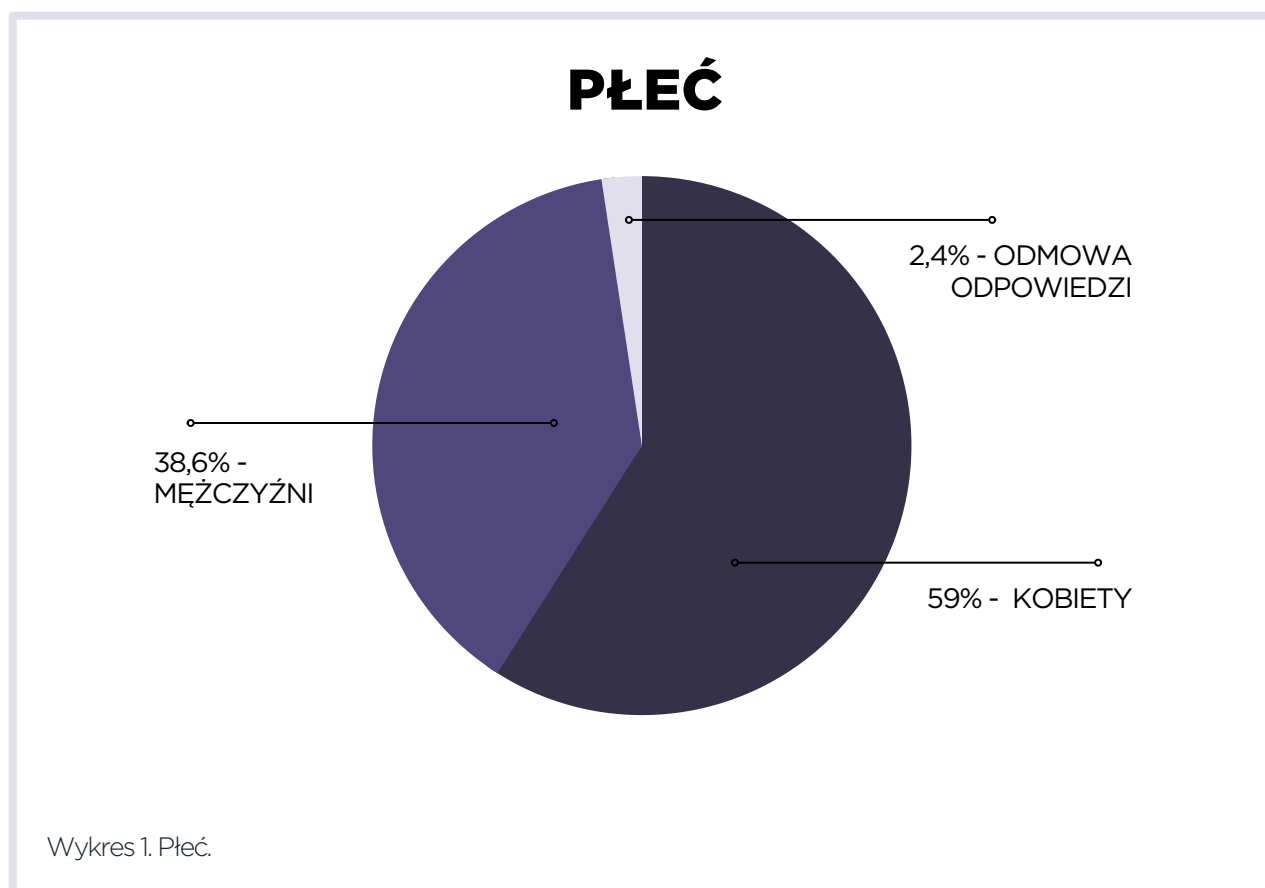

Narzędziem badawczym skonstruowanym na potrzeby badania był kwestionariusz ankiety [Załącznik nr X], który stworzyliśmy w oparciu o nurtujące nas wszystkie pytania badawcze. Kwestionariusz zawierał łącznie 18 pytań, wśród których znalazły się zarówno pytania otwarte, zamknięte, jak i półotwarte. Kwestionariusz podzielony został na trzy części tematyczne, w ramach których wyróżniliśmy elementy takie jak: cechy demograficzno-społeczne, wiedza o samorządzie terytorialnym oraz potrzeby młodzieży. Efektem przeprowadzonych badań jest niniejszy raport pn.: "Śląska Karta Młodzieży".

2 Cechy społeczno-demograficzne

2.1. Płeć

W naszym badaniu wzięło udział 850 osób, z czego na pytanie o płeć 20 osób odmówiło odpowiedzi. Według deklaracji w badaniu wzięły udział 510 kobiet oraz 320 mężczyzn. Rozkład procentowy znajduje się na wykresie [Załącznik nr 1].

2.2. Wiek

W naszym badaniu w głównej mierze wzięły udział osoby między 14. a 28. rokiem życia, co pokrywa się z określoną przez nas grupą docelową projektu (tj. uczniowie, studenci - ogólnie młodzież z województwa śląskiego), a także wiekiem wolontariuszy, którzy przeprowadzali badanie wśród swoich społeczności. Uważamy, iż nasz cel w tym polu został osiągnięty, gdyż zależało nam na zbadaniu młodych osób, dzięki czemu mogliśmy poznać ich opinie i potrzeby, a także poziom wiedzy z zakresu samorządu terytorialnego. Mediana (wartość środkowa) wieku dla naszych respondentów wyniosła 17 lat

2.3. Miejscowość zamieszkania

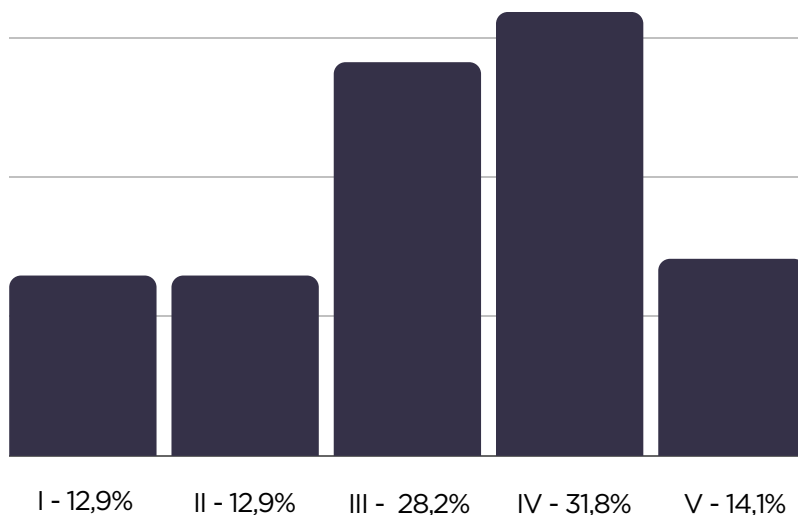
Wśród miejscowości zamieszkania respondentów wyróżniliśmy siedem, w których odbywał się nasz projekt - Młodzieżowa Akademia Demokracji Lokalnej: Gliwice, Dąbrowa Górnicza, Bytom, Cieszyn, Siemianowice Śląskie, Mikołów, Katowice. Została wyróżniona także sekcja "inne". Największa ilość respondentów deklarowała, iż mieszka w Bytomiu - były to aż 520 osób. Na kolejnych miejscach znalazły się Katowice i Gliwice. Natomiast w sekcji "inne" wyróżniane były miejscowości takie jak: Piekary Śląskie, Tarnowskie Góry, Radzionków, Zabrze, Świętochłowice, Świerklaniec, Bobrowniki, Ruda Śląska, Orzech, Ustroń czy Jaworzno. Wśród odpowiedzi znalazł się także Wolbrom - miasto zlokalizowane w powiecie olkuskim, województwie małopolskim, które położone jest ok. 8 km (w linii prostej) od granicy z województwem śląskim.

Projekt Młodzieżowa Akademia Demokracji Lokalnej został przeprowadzony w siedmiu miastach zlokalizowanych w Metropolii Śląskiej.

2.4. Poziom zadowolenia z bycia mieszkańcem swojej miejscowości

Wśród przebadanych przez nas młodych ludzi na pytanie o poziom zadowolenia z bycia mieszkańcem swojej miejscowości większość osób odpowiedziało pozytywnie. Odpowiedzi były zaznaczane na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało - "W ogóle nie jestem zadowolony/a", a 5 - "Jestem bardzo zadowolony/a". Najwięcej respondentów (ponad 31%) określiło swój poziom zadowolenia z miejsca zamieszkania na 4 stopniu, drugą najczęściej pojawiającą się odpowiedzią była środkowa wartość, tj. 3 (29%).

JAK BARDZO JESTEŚ ZADOWOLONY/A Z TEGO, ŻE JESTEŚ MIESZKAŃCEM SWOJEJ MIEJSCOWOŚCI?

Wykres 2. Jak bardzo jesteś zadowolony, że jesteś mieszkańcem swojej miejscowości?

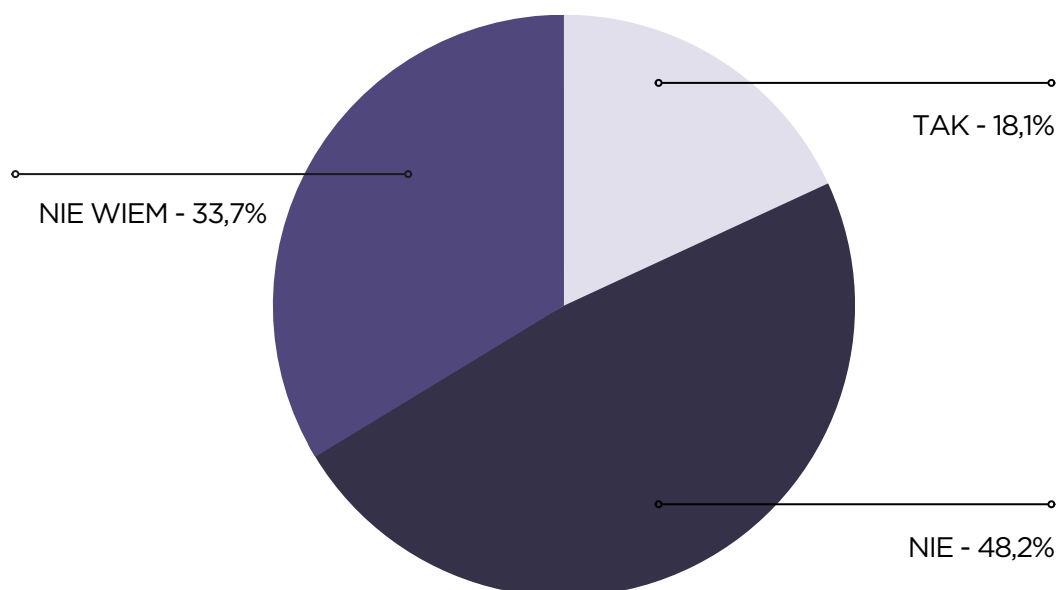

3 Poziom aktywności społecznej wśród młodych ludzi

Aktywność społeczna jest bardzo ważnym elementem dla prawidłowego funkcjonowania człowieka. Ma wpływ na rozwój wewnętrznych zasobów jednostki, struktur społecznych, rozumienia różnych perspektyw czy poczucia dobrostanu i satysfakcji z życia. Może przejawiać się w różnoraki sposób m.in. poprzez wolontariat, pomoc sąsiedzką, koleżeńską, działalność w ramach stowarzyszeń czy fundacji. W odniesieniu do definicji umieszczonej w Encyklopedii PWN aktywność społeczna rozumiana jest jako: praca społeczna, uczestni-

ctwo w działaniach zbiorowych wykraczających poza obowiązki związane z pełnieniem funkcji zawodowych i funkcji w rodzinie, zmierzające do realizacji cenionych wartości społecznych. Istotną cechą jest także jej bezinteresowność. W odniesieniu do przeprowadzonych przez nas badań - tylko 18% respondentów uważa siebie za aktywnego obywatela. Tak niski wskaźnik odpowiedzi może być związany z niezrozumieniem pojęcia, tj. tego czym jest aktywność obywatelska.

CZY UWAŻASZ, ŻE JESTEŚ AKTYWNYM OBYWATELEM/AKTYWNĄ OBYWATELKĄ?

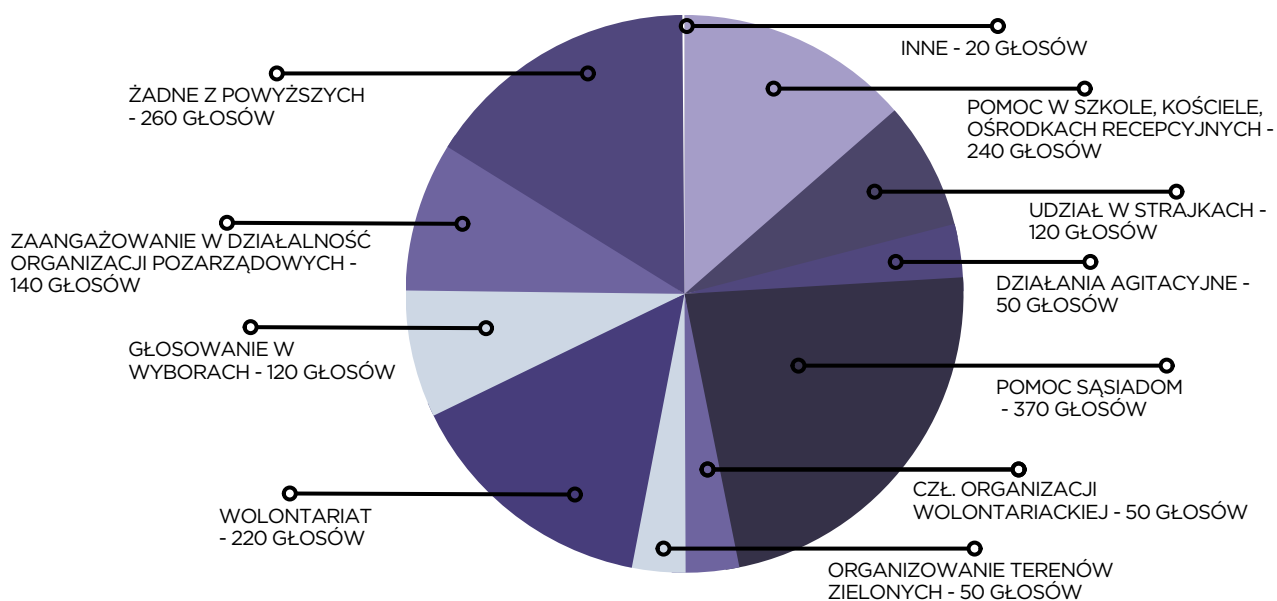
Wykres 3. Czy uważasz, że jesteś aktywnym obywatelem/ aktywną obywatelką?

Drugie pytanie (wielokrotnego wyboru) dotyczyło rodzajów aktywności obywatelskiej, które angażują młodych ludzi z województwa śląskiego. Wśród wskazanych możliwości odpowiedzi znalazły się kolejno: wolontariat, głosowanie w wyborach, członek/członkini organizacji wolontariackiej, pomoc sąsiadom, organizowanie terenów zielonych w pobliżu miejsca zamieszkania (np. wywóz śmieci, odśnieżanie), działania agitacyjne (np. namawianie ludzi do sortowania śmieci, zbieranie podpisów pod petycją), pomoc w szkole, kościele, ośrodkach recepcyjnych, udział w strajkach/demonstracyjnych, zaangażowanie w działalność organizacji pozarządowych. Istniała także możliwość wskazania odpowiedzi “żadne z powyższych” lub “inne” - z pozostawionym miejscem do wskazania swoich propozycji. Najczęstszą odpowiedzią była pomoc sąsiadom (44,6%).

Drugą odpowiedzią, która cieszyła się dużą po -

polarnością było “żadne z powyższych” (31,3%). Na podium znalazła się także pomoc w szkole, kościele, ośrodkach recepcyjnych (28,9%). Wśród odpowiedzi spoza określonej kafeiterii respondenci wskazywali także - udział w różnych zbiórkach. Trudno ocenić rzeczywistą aktywność obywatelską wśród młodych osób ze względu na niski procent odpowiedzi potwierdzających ich zaangażowanie, przy jednoczesnym wskazaniu aktywności obywatelskich, w które są zaangażowani. Sprzeczność może wynikać z braku samoświadomości odpowiadających, tj. określają swoje zaangażowanie na niższym poziomie niż jest w rzeczywistości ze względu na słabą ocenę podejmowanych przez siebie działań. Drugim wnioskiem jest nieostrość pojęcia “aktywność”, co mogło spowodować, że respondenci mimo podejmowania działań z ww. zakresu nie uważają siebie za osoby aktywne.

W JAKIE AKTYWNOŚCI OBYWATELSKIE JESTEŚ ZAANGAŻOWANY/-A?

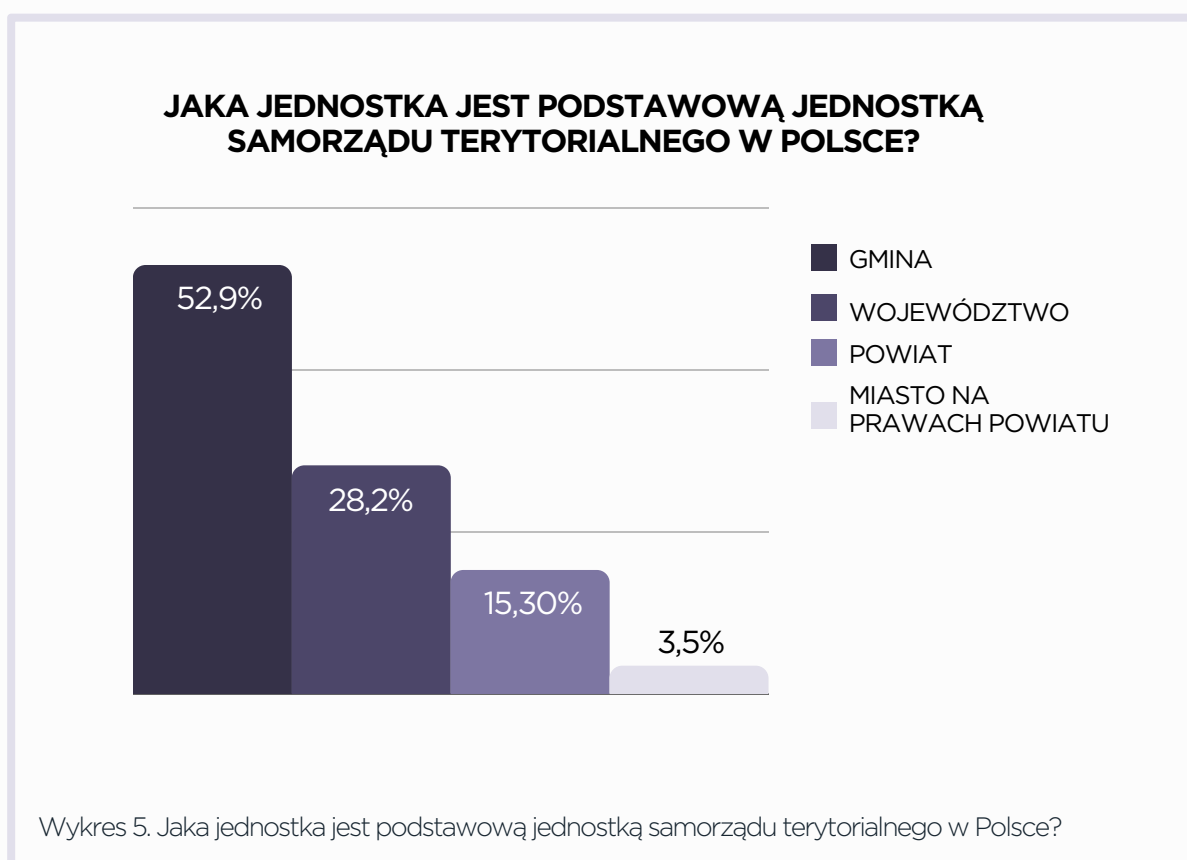

Wykres 4. W jakie aktywności obywatelskie jesteś zaangażowany/-a?

4 Wiedza o samorządzie terytorialnym wśród młodych ludzi

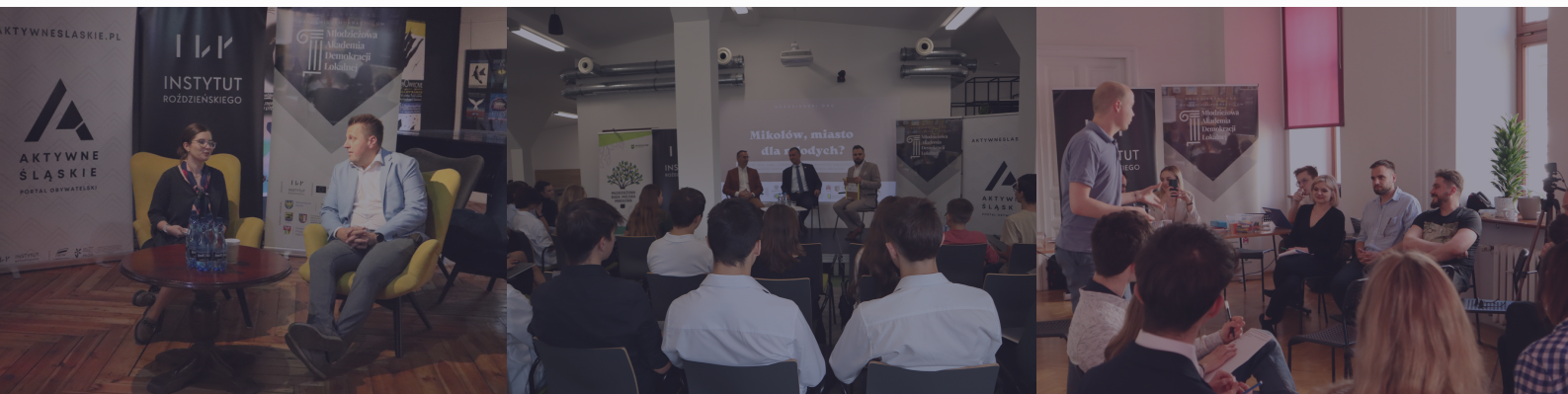
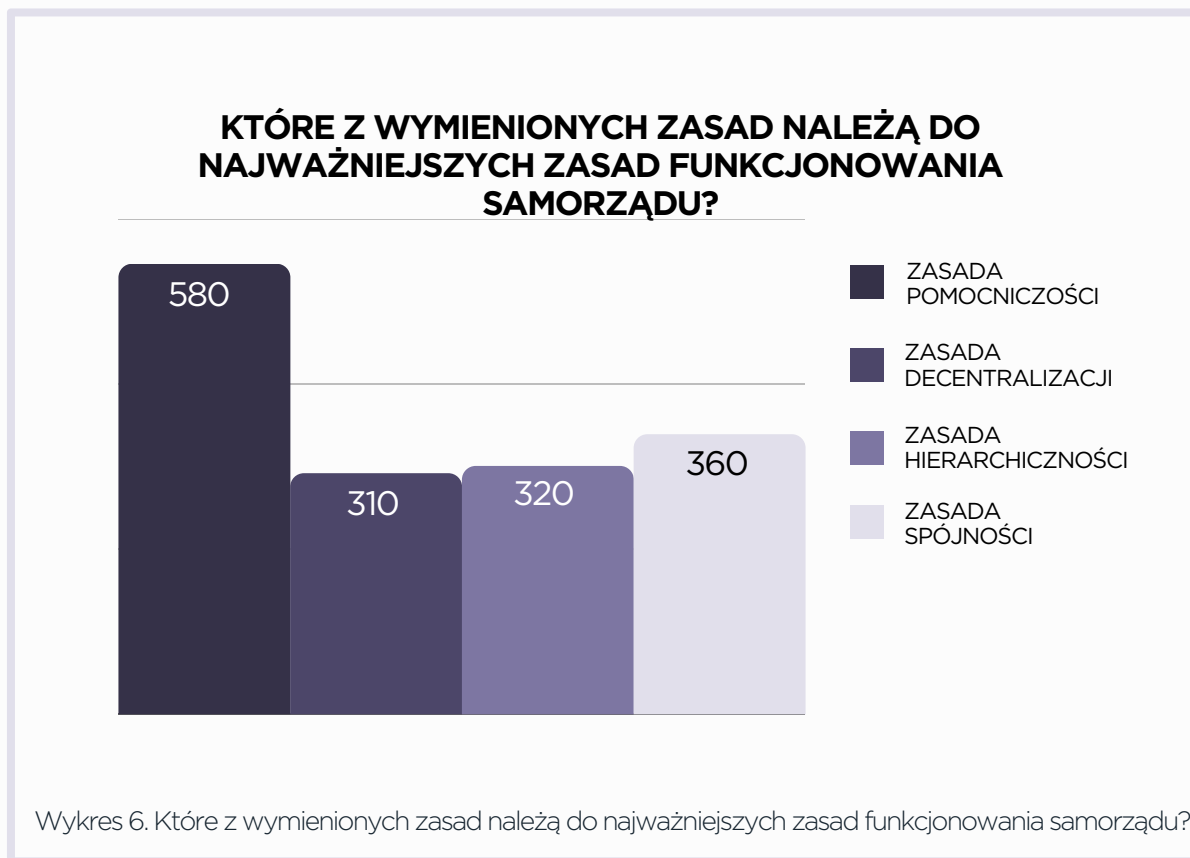
4.1. Poziom wiedzy wśród młodzieży

Celem zdiagnozowania poziomu wiedzy z zakresu samorządu terytorialnego zadano szereg pytań. Pierwszym z nich było - "Jaka jednostka jest podstawową jednostką samorządu terytorialnego w Polsce?". Respondenci mogli zaznaczyć tylko jedną odpowiedź tj. powiat, województwo, miasto na prawach powiatu lub gmina. Ponad połowa wśród osób biorących udział w badaniu udzieliła poprawnej odpowiedzi tj. gmina. Prawie 1/3 odpowiedzi to województwo, a trzecią najczęściej pojawiającą się odpowiedzią był powiat.

Kolejne pytanie jednokrotnego wyboru, na które respondenci odpowiadali to "Jaki organ sprawuje nadzór nad jednostką samorządu terytorialnego w zakresie finansów?". Wśród kafeterii odpowiedzi pojawiły się określenia - Prezes Rady Ministrów, Wojewoda, Regionalna Izba Obrachunkowa, Naczelny Sąd Administracyjny, Najwyższa Izba Kontroli. Prawie połowa respondentów (47,1%) udzieliło poprawnej odpowiedzi na zadane pytanie, tj. Regionalna Izba Obrachunkowa. Kolejną najczęściej wskazywaną odpowiedzią był Wojewoda, którego wskazała niecała 1/3 osób biorących udział w badaniu (27,1%).

Następnym pytaniem w ankiecie było - "Które z wymienionych zasad należą do najważniejszych zasad funkcjonowania samorządów?" z możliwością zaznaczenia wszystkich właściwych odpowiedzi. Respondenci mogli wybierać wśród: zasady pomocniczości, decentralizacji, hierarchiczności i spójności. Zasadę pomocniczości wybrało 580 ankietowanych, a zasadę decentralizacji 310. Co ciekawe, większą popularnością od zasady decentralizacji cieszyły się dwie inne, błędne odpowiedzi. Zasadę hierarchiczności wskazało 320 osób, a spójności 360.

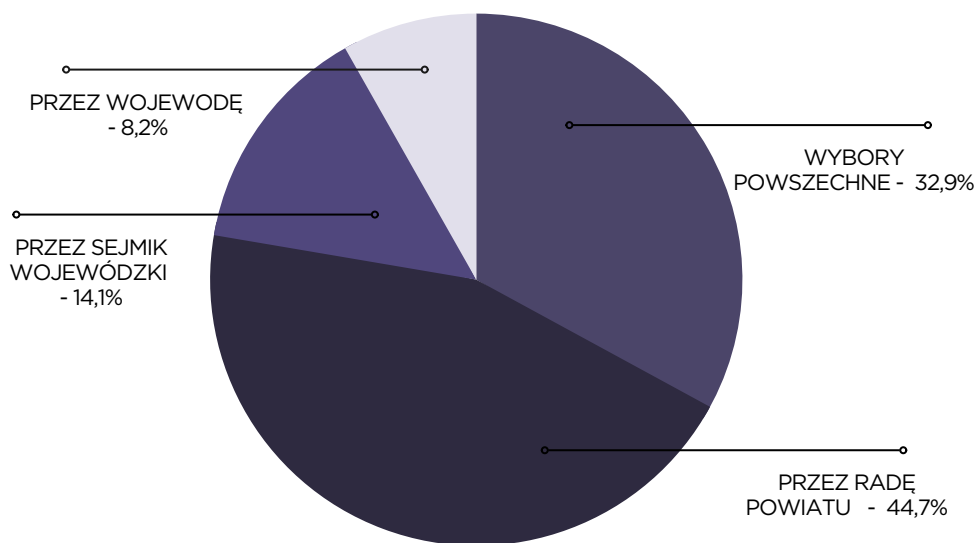

“W jaki sposób wybierany jest starosta powiatu?” - to kolejne pytanie, tym razem jednokrotnego wyboru, które zadaliśmy naszym respondentom. Wśród proponowanych odpowiedzi znalazły się:

- w wyborach powszechnych przez mieszkańców powiatu,
- przez Radę Powiatu,
- przez Sejmik Wojewódzki,
- jest powoływany przez Wojewodę.

Poprawna odpowiedź była najczęściej wskazywaną przez młodzież (44,7%).

W JAKI SPOSÓB JEST WYBIERANY STAROSTA POWIATU?

Wykres 7. W jaki sposób wybierany jest starosta powiatu?

Następne pytanie jednokrotnego wyboru brzmiało “Czy miasto na prawach powiatu jest gminą?”. Poprawnej odpowiedzi udzieliło ponad 70% respondentów.

CZY MIASTO NA PRAWACH POWIATU JEST GMINĄ?

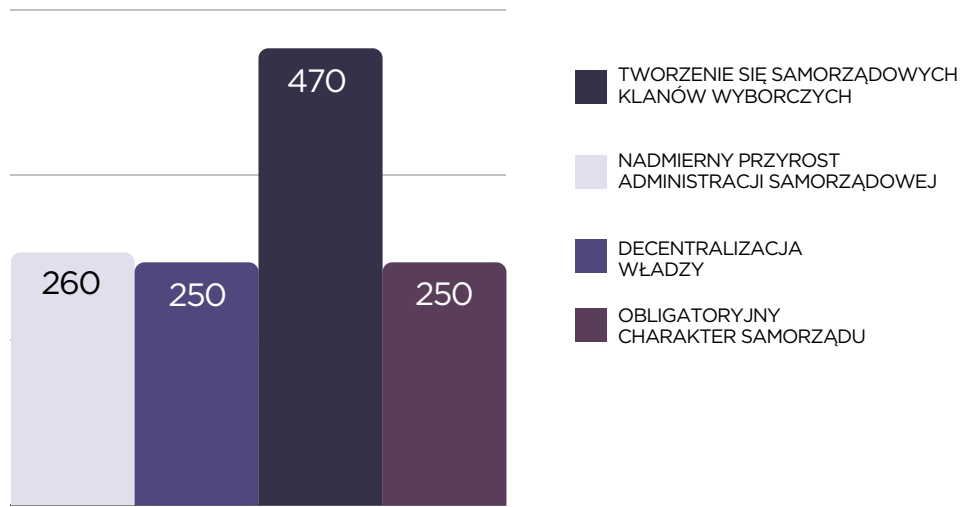

Wykres 8. Czy miasto na prawach powiatu jest gminą?

Kolejno weryfikowaliśmy informacje z zakresu negatywnych procesów sprawowania władzy przez samorząd. Respondenci mieli możliwość wyboru wszystkich, ich zdaniem poprawnych, odpowiedzi.

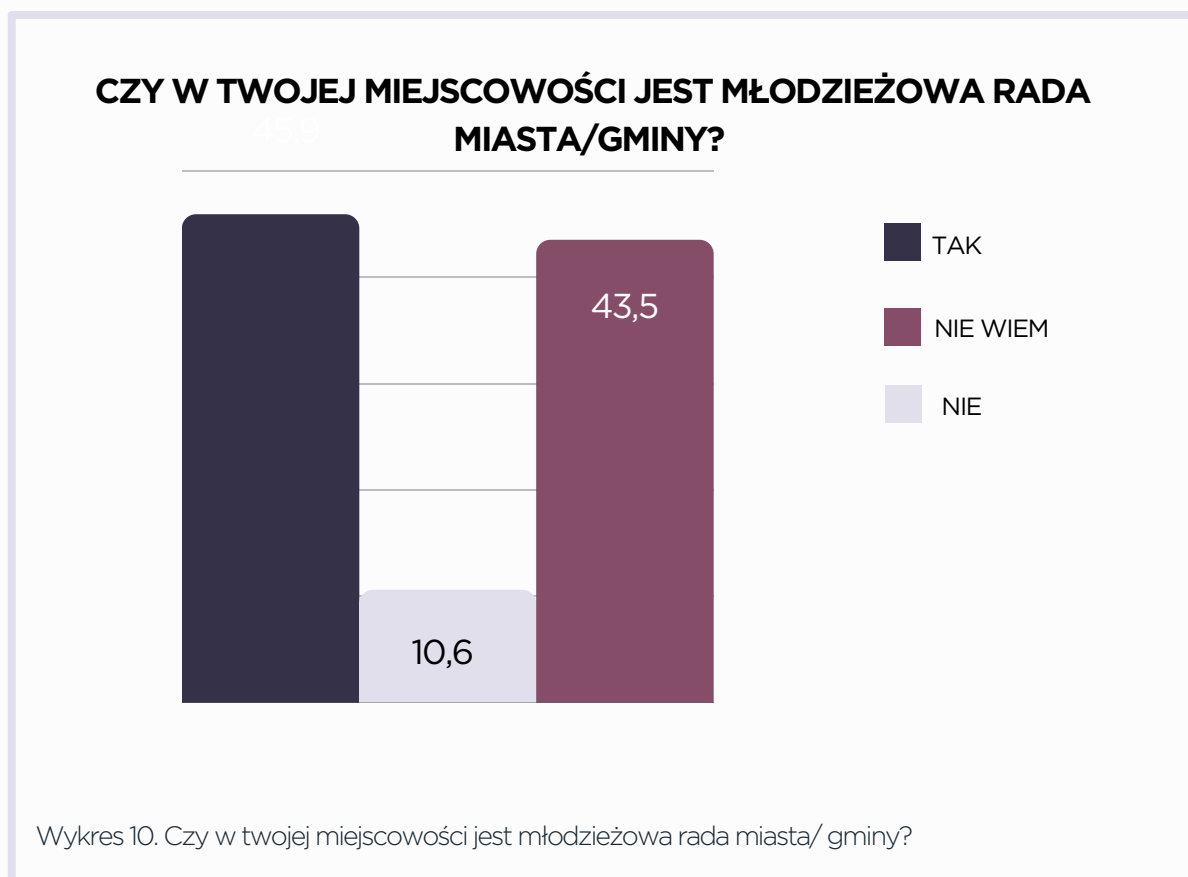
DO NEGATYWNYCH PROCESÓW SPRAWOWANIA WŁADZY PRZEZ SAMORZĄD ZALICZA SIĘ:

Wykres 9. Do negatywnych procesów sprawowania władzy przez samorząd zalicza się...

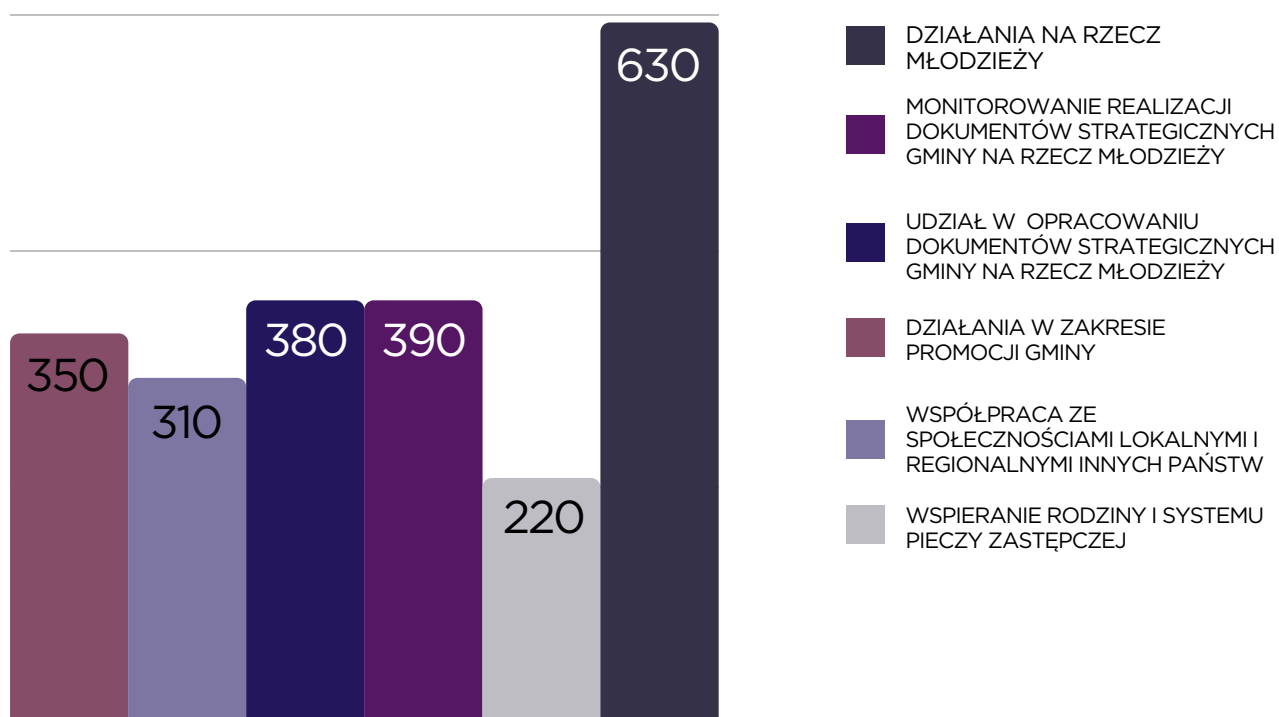
Następnie w ankiecie pojawiły się pytania dotyczące Młodzieżowej Rady Miasta/Gminy. Pierwszym z nich było: “Czy w Twojej miejscowości jest Młodzieżowa Rada Miasta/Gminy?” i miało na celu weryfikację wiedzy na ten temat wśród uczestników badania. Wielu z nich (tj. 43,5%) udzieliło informacji - “nie wiem”.

Młodzieżowa Rada Miasta (MRM) to fakultatywny organ samorządu terytorialnego o charakterze konsultacyjnym, który może występować również jako organ doradczy dzielnicy, gminy, powiatu lub województwa. Rolą MRM jest reprezentacja młodzieży na danym terenie, aby uwrażliwić władzę samorządową na potrzeby i problemy młodych osób w danej miejscowości. Niski poziom wiedzy wśród ankietowanych może być spowodowany brakiem jasnej komunikacji na temat funkcjonowania MRM i jej zadań.

Kolejne pytanie wielokrotnego wyboru dotyczyło działań, które należą do zadań Młodzieżowej Rady Miasta/Gminy. Uczestnicy ankiety mogli wybrać wszystkie odpowiedzi, które ich zdaniem najlepiej obrazują działalność Młodzieżowej Rady Miasta/Gminy.

JAKIE DZIAŁANIA NALEŻĄ DO ZADAŃ RADY MIASTA/GMINY?

Wykres 11. Jakie działania należą do zadań rady miasta/ gmin

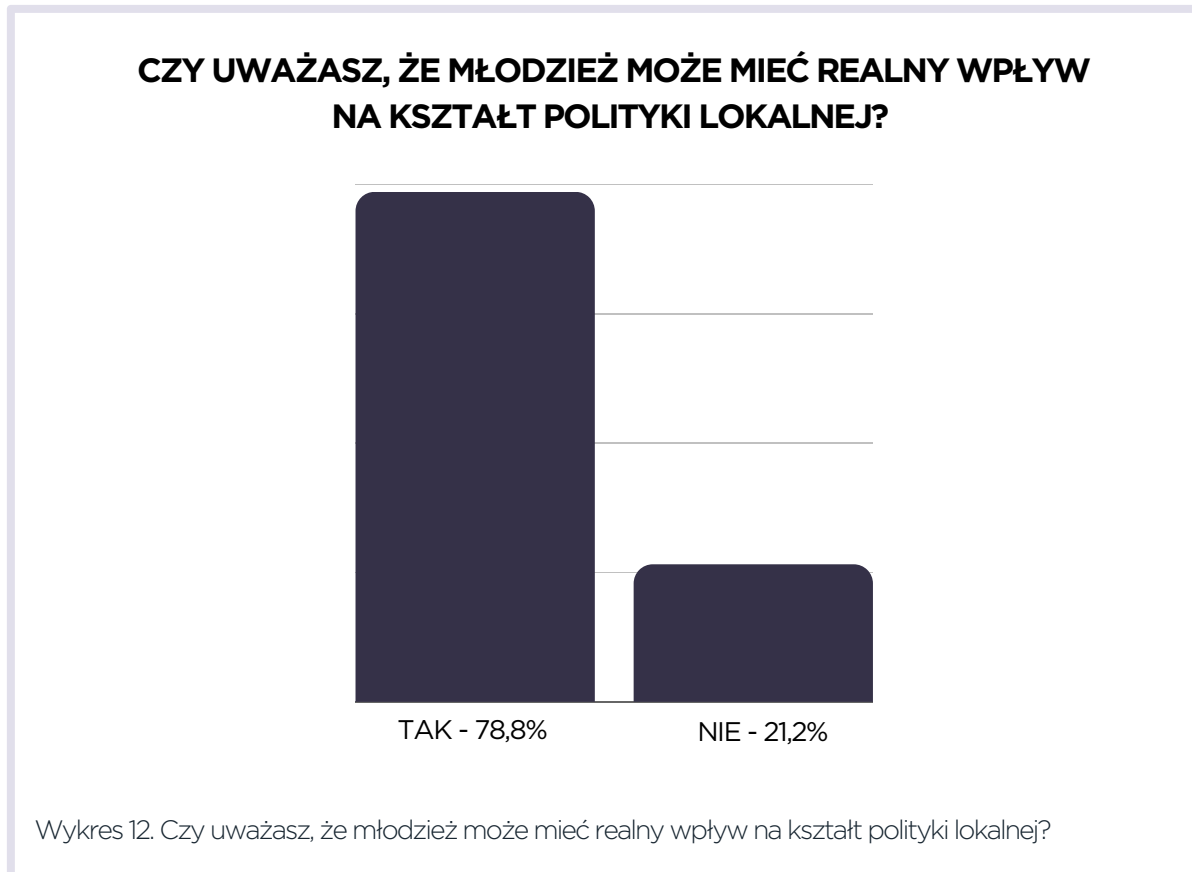
5 Określenie potrzeb młodzieży w odniesieniu do miejsca zamieszkania

Jednym z głównych celów naszego badania było zidentyfikowanie potrzeb młodych ludzi w środowiskach lokalnych, co długofalowo ma przyczynić się do inspirowania działań z zakresu aktywności w procesach demokratycznych i zwiększania świadomości na temat możliwości obywatelskiej partycypacji. Ta część ankiety rozpoczęła się pytaniem otwartym - "Jakie działania instytucji samorządowych zauważyłeś/aś w ostatnim czasie?". Większość respondentów udzieliła odpowiedzi - "żadnych", często pojawiały się także określenia "nie wiem" lub "nie pamiętam". Wśród innych odpowiedzi wyróżniamy: remonty infrastruktury, spotkania z mieszkańcami (organizowane przez władze miasta), rewitalizacja, zbiórki charytatywne, ścieżki rowerowe, petycje (o darmowe przejazdy komunikacją miejską dla osób poniżej 18 r.ż.), promowanie Młodzieżowej Rady Miasta, budowa nowych parkingów, imprezy kulturalne i sportowe, realizacja projektów skierowanych dla młodzieży, tworzenie inicjatyw dot. odnowy budynków rekreacyjnych.

Kolejne pytanie (również otwarte) to - "Czy i co Twoim zdaniem mógłby zrobić dla Ciebie samorząd lokalny?". Podobnie, jak przy poprzednim pytaniu - większość odpowiedzi to "nic" lub "nie wiem". Wśród innych znalazły się: podniesienie jakości usług publicznych w mieście, organizacja miejsc rekreacji i wypoczynku w mieście, rewitalizacja najbardziej zaniedbanych części miasta, organizowanie spotkań z mieszkańcami i wysłuchiwanie ich potrzeb, inicjatywy na rzecz sprzątnięcia miasta, zapewnić lepszą jakość transportu publicznego, udostępnić darmowe przejazdy komunikacją miejską dla uczniów i studentów, pomóc w zdobywaniu wiedzy, przeprowadzać spotkania w szkołach (celem nawiązania dialogu z młodzieżą), pomagać ludziom, zapewnić większą ilość inicjatyw dla młodych osób (projekty, koncerty, dodatkowe zajęcia w szkołach, szkolenia skierowane do uczniów i studentów), dbać o środowisko, poprawić jakość polityki młodzieżowej, udostępnić bezpłatne parkingi dla mieszkańców danej miejscowości, zachęcić do aktywności obywatelskiej (w szczególności wskazać, dlaczego jest to ważne), zapewnić więcej miejsc turystyczno-rekreacyjnych, umożliwić dialog społeczny, poszerzyć zakres ofert dot. spędzania czasu wolnego (przede wszystkim w zakresie kultury).

Następne pytanie miało na celu zweryfikowanie opinii młodzieży w zakresie ich wpływu na kształt polityki lokalnej. Ponad $\frac{3}{4}$ ankietowanych uważa, że może oddziaływać na to, jak ww. politykę lokalną.

Dalsza część ankiety skupiała się wokół zdiagnozowania potrzeb młodzieży w zakresie tego, czego ich zdaniem najbardziej brakuje w miejscowości, którą zamieszkują. Respondenci wskazywali, że brakuje dbałości o środowisko naturalne, w pełni efektywnego transportu publicznego, wysokiej jakości usług publicznych, miejsc rekreacyjnych dla młodzieży, obiektów sportowych, komunikacji między mieszkańcami a samorządem, odnowionych budynków, dróg rowerowych, bezpłatnej komunikacji miejskiej dla młodzieży, czystości, Młodzieżowej Rady Miasta, wydarzeń kulturalnych, terenów zielonych, darmowych miejsc parkingowej oraz większej ilości ww. miejs, współpracy między młodzieżą, galerii handlowej, restauracji, inicjatyw skierowanych do młodzieży.

6 Podsumowanie

Badanie przeprowadzone na grupie młodych osób, w wieku od 14 do 28 roku życia (mediana wyniosła 17 lat) pozwoliła na wyciągnięcie kilku wniosków. Po pierwsze dosyć spora grupa osób, bo aż 45,9% ankietowanych jest zadowolona z faktu, że mieszka w swoich miejscowościach. 28,2% respondentów wybierając środkową odpowiedź (w pięcio skalowej możliwości) wskazała zasadniczo obojętność względem swojej miejscowości. Gdy jednak zsumować tę wartość na korzyść pozytywnego odbioru, okaże się, że mniejsza grupa osób jest niezadowolona z faktu mieszkania w danej gminie. Wartość zadowolenia nie jest oczywiście wzorowa, natomiast, pozytywny odzew na tym poziomie wskazuje, że spora część młodych może wiązać przyszłość z aktualnym miejscem zamieszkania.

Mniej pozytywny wniosek wyniknął z analizy osobistej oceny respondentów ich zaangażowania w życie społeczności lokalnej. Wedle oceny młodych mieszkańców, tylko 18,1% uznała, że jest zaangażowanych w różnego

rodzaju działania. Można zinterpretować to zasadniczo na dwa sposoby. Pierwszy z nich, będący negatywnym sposobem, informuje nas o tym, że młodzi rzeczywiście nie interesują się swoją społecznością lokalną, nie mają wiedzy dotyczącej samorządu i zasadniczo jest im obojętne jakie wydarzenia, przedsięwzięcia są lub nie są podejmowane w ich gminie. Druga interpretacja zakładać może słabą ocenę działań już podejmowanych przez młodzież. Respondenci mogą pozostawać aktywnymi działaczami, ale mimo to, w ich ocenie nie jest to zadowalający poziom aktywności.

Ta interpretacja może być bliższa rzeczywistości, biorąc pod uwagę również fakt, że aż 33,7% respondentów odpowiedziało, że nie wiem, czy są aktywni. W tym miejscu warto zaznaczyć również, że jeżeli młodzi podejmują już działania to najczęściej chodzi o pomoc sąsiedzką oraz działalność w szkole, kościele czy ośrodkach recepcyjnych.

Interesującym wynikiem przeprowadzonych badań jest działalność Młodzieżowych Rad Miast, będących organem doradczym. Ich działalność interpretowana jest jako włączanie młodych osób w proces decyzyjny gminy oraz rodzaj poznawania działalności samorządu terytorialnego od podstaw. Z badań wynikało zaś, że aż 43,5% respondentów nie jest w stanie odpowiedzieć na pytanie, czy Młodzieżowa Rada Miasta istnieje w ich gminie czy też nie. Z jednej strony może to świadczyć o słabym zainteresowaniu młodych tym tematem, z drugiej zaś o słabej działalności Młodzieżowej Rady w gminie, skąd pochodzą.

Mimo niezadowolającej odpowiedzi dotyczącej działalności osób młodych oraz ich wiedzy na temat Młodzieżowych Rad Miast, pozytywnym wynikiem była odpowiedź dotycząca pytania o to, czy młodzi mogą mieć realny wpływ na kształt polityki młodzieżowej w ich gminie. Aż 78,8% respondentów odpowiedziało na to pytanie twierdząco.

Badania dotyczące młodych osób w kontekście działalności samorządu

terytorialnego są istotne z perspektywy wydajnej współpracy samorządu o chociażby organizacji pozarządowych. Ważnym jest aby zwracać uwagę na wiedzę młodych osób i ich zaangażowanie w życie społeczności lokalnej, ponieważ to oni, w późniejszym czasie będą nią (społecznością) zarządzać. Posiadanie młodzieży zainteresowanej sprawami polityki lokalnej i zaangażowanej w jej działania jest szczególnie istotne dla samej jednostki samorządu terytorialnego.

INSTYTUT
ROZDZIŃSKIEGO

Śląska Karta Młodzieży

Raport z badań dotyczących
potrzeb młodych
i samorządu terytorialnego

Niniejszy raport opracowany został dzięki
dofinansowaniu z programu Erasmus+ ze
ścieżki KA154-YOU – Działania
partycypacyjne młodzieży

**Finansowane przez
Unię Europejską**